

Zala Bojović

Poučevanje otrok migrantov in beguncev

Ključne besede: otroci, dijaki, *Willkommensklasse*, didaktika in pedagogika pri usvajanju nemškega jezika, Berlin, opismenjevanje, travmatiziranost

DOI: 10.4312/ars.10.2.149-160

1 Uvod

Z državljansko vojno v Siriji, ki se je pričela leta 2011, vedno več ljudi prihaja v Evropo. K nam so prihajali in prihajajo ljudje, ki bežijo pred vojno in lakoto ter iščejo boljše življenje. Po podatkih Urada Visokega komisariata Združenih narodov za begunce naj bi leta 2015 v Evropo prišlo približno 972.000 beguncev.¹

Evropa se je znašla pred izzivom, ki mu žal ni bila kos, saj so bili nekateri begunci deležni sovražnih demonstracij, ki so se odvijale pred begunskimi domovi. Znašli so se pred novim nasiljem, saj so nasilneži požigali begunske domove.

Evropska skupnost se je znašla v stiski, saj njene prebivalce zajema velika kriza vrednot, moralnosti in solidarnosti do sočloveka. To dnevno spremljamo v političnem konsenzu, kjer lahko opazimo, kako t. i. »begunsko krizo« izkoriščajo v politične namene desni populist, voditelji držav in protiislamske skupine. Prav zastrašujoča je tudi debata na socialnih omrežjih, kjer lahko dnevno spremljamo diskriminacijo, razvrednotenje in nemoralnost določenih skupin prebivalcev Evrope.

V Nemčiji je leta 2015 za azil zaprosilo 476.649 ljudi,² do maja 2016 pa že 309.785.³ S tako velikim številom ljudi so bili uradi za priseljevanje in begunce mnogokrat preobremenjeni, na voljo je bilo premalo osebja, žal na škodo ljudi v stiski.

Takšno število ljudi pomeni tudi veliko odgovornost, saj je treba ljudem v stiski ne le pomagati, temveč jim nuditi tudi novo življenjsko priložnost.

1 <http://www.unhcr.de/home/artikel/45c365d4cb701b830e14fc0216967e5d/eine-million-fluechtlinge-und-migranten-flohen-2015-nach-europa.html> [11. 6. 2016].

2 <http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/2016/01/asylantraege-dezember-2015.html> [11. 6. 2016].

3 http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Downloads/Infothek/Statistik/Asyl/aktuelle-zahlen-zu-asyl-mai-2016.pdf?__blob=publicationFile, str. 4 [11. 6. 2016].

Najprej morajo biti torej zadovoljene osnovne človekove potrebe, da se lahko prične samostojna življenjska pot. Beguncem je treba omogočiti, da se naučijo jezika dežele, v katero so prišli. Na ta način lažje opravljajo vsakdanja opravila in najdejo delovno mesto. To pa nadalje pomeni samostojno preživetje brez tuje pomoči in ustvarjanje novega, boljšega življenja.

Tako so se članice Evropske unije znašle pred izzivi, ki so vsekakor rešljivi, seveda pa je potrebna premišljena in predvsem hitra rešitev na vseh ravneh, ki bo tem ljudem omogočala dostojno življenje in s tem pripomogla k boljši, raznoliki Evropi. Žal do skupne evropske rešitve do sedaj ni prišlo, zato izzive, ki jih je povzročila vojna v Siriji, članice Evropske unije rešujejo v okviru posameznih držav.

Nemška vlada je maja 2016 sprejela osnutek zakona o vključevanju tujcev v družbo, s katerim naj bi beguncem olajšali dostop do delovnega trga, od beguncev pa zahteva aktivno udeležbo na jezikovnih in integracijskih tečajih, sicer sledijo sankcije. S tem zakonom želi vlada omogočiti vključevanje beguncev v družbo, v zameno pa zahteva, da se bodo begunci potrudili postati del nemške družbe.⁴

Pri reševanju begunskega problema je levji delež prevzela civilna družba, ki prostovoljno in brezplačno nudi pomoč beguncem. Somišljeniki so postali aktivni v že obstoječih humanitarnih organizacijah, ustanovili so tudi nove organizacije za pomoč beguncem, prirejali dobrodelne bazarje, dražbe in koncerte ter s tem pripomogli k boljšemu življenju teh ljudi. Na vseh življenjskih ravneh so se pojavili izzivi, velik izziv pa predstavlja prav šolstvo, kamor je na novo prišlo veliko otrok, ki pa se jim je treba kot najbolj ogroženi skupini v družbi še posebej posvetiti. V Nemčiji so se na ta izziv odzvali z razširitvijo koncepta *Willkommensklasse* (razred za usvojitev nemškega jezika), ki so ga zasnovali že pred leti, in tako učiteljem na osnovnih in srednjih šolah olajšali delo z integracijo otrok in dijakov v vsakdanjik šole.

V begunskih nastanitvah v Berlinu po zadnjih raziskavah biva 10.700 šoloobveznih otrok.⁵ Na zadnjem strokovnem posvetu in izobraževanju učiteljic in učiteljev, ki poučujejo v *Willkommensklassen*, je državni sekretar za izobraževanje Mark Rackles izjavil, da je bilo do 1. 6. 2016 ustanovljenih 955 razredov *Willkommensklasse*, ki delujejo na berlinskih šolah ter jih obiskuje 11.330 otrok in dijakov (Rackles, 2016, neobj.).

Največ učencev je iz arabskih dežel, zato morajo najprej opraviti ure opismenjevanja, da lahko počasi pričnejo z učenjem in usvajanjem nemškega besedišča in jezikovnih struktur. Veliko otrok in dijakov se je najprej moralo ponovno navaditi na šolo, tudi na

4 <https://www.sta.si/2267014/nov-nemski-integracijski-zakon-naj-bi-beguncem-olajsal-dostop-do-trga-dela> [12. 6. 2016].

5 <http://pardok.parlament-berlin.de/starweb/AHAB/servlet.starweb?path=AHAB/lisshfl.web&id=ahabwebdokfl&format=WEBVORGAF&search=ID%3DV-269873>, str. 1 [11. 6. 2016].

to, da šolo vsak dan obišejo, da se več ur na dan pri pouku koncentrirajo na učno snov in da lahko ponovno ali povsem na novo razvijejo delovne navade. Treba je razumeti, da so to otroci in dijaki, ki mesece ali celo leta niso bili deležni šolanja, nekateri pa nikoli niso obiskovali šole. To so otroci, ki so v svoji domovini doživeli vojno, peš prepotovali pol sveta in preko Sredozemskega morja v Evropo prispeli z gumijastimi čolni, da bi lahko prišli na varno. Zaradi vojne in drugih razlogov so otroci močno travmatizirani in se težje učijo, kar delo v razredu še dodatno otežuje.

2 Pomen in struktura *Willkommensklasse* v Berlinu

Willkommensklasse je razred za usvajanje nemščine. Obiskujejo ga otroci, ki so že zaključili 3. razred osnovne šole (March, 2016, 11), do 3. razreda osnovne šole pa jih vpišejo v redne razrede. Prevladuje prepričanje, da je učno snov do 3. razreda osnovne šole in znanje nemškega jezika, ki se zahteva za usvojitve zahtevane učne snovi, lažje pridobiti tedaj kot leto potem. Obiskujejo ga učenci in dijaki, ki nimajo znanja nemškega jezika, to so otroci beguncev in migrantov. *Willkommensklasse* v Berlinu lahko ustanovijo na vseh osnovnih in srednjih šolah, o tem, kje bo ustanovljen takšen razred, pa odloča upravni organ za šolstvo. Razredi so na šolah integrirani v vsakdanjik šole, na osnovnih šolah imajo učitelji v *Willkommensklasse* 28 učnih ur na teden, na srednjih šolah pa 31 ur pouka na teden.⁶ Namen *Willkommensklasse* je čimprejšnja usvojitve nemškega jezika ter prehod otrok in dijakov v redne razrede. V razredu naj ne bi bilo več kot 12 otrok oz. dijakov na učitelja, število otrok in dijakov pa se lahko mesečno spremeni po posvetu šole z upravo za šolstvo.⁷

Ob vpisu na šolo otroci in dijaki opravijo preizkus znanja nemškega jezika in glede na rezultat preizkusa se naredi načrt pouka, ki je prilagojen otroku oz. dijaku. (March, 2016, 18). Učenci in dijaki redno opravljajo preizkuse znanja nemškega jezika, ki se ne ocenjujejo, temveč služijo kot dokumentacija napredka učenca oz. dijaka. *Willkommensklasse* naj bi otroci in dijaki obiskovali največ eno leto. Najkasneje po enem letu oz. takrat, ko učitelj presodi, da je učenec ali dijak že pripravljen na obisk rednega razreda, se opravi ustni preizkus znanja nemščine, pri katerem se ocenjuje jezikovne kompetence (večinoma besedišče in različne slovnične strukture). Otrok naj bi dosegel raven A2+ znanja nemškega jezika po skupnem evropskem referenčnem okviru,⁸ da lahko preide v redni razred. Ko otrok že obiskuje redni razred, še dodatno dobi ure nemščine v obliki dopolnilnega pouka. Otrok nadaljuje z urami dopolnilnega pouka, dokler ne doseže stopnje B1+ po skupnem evropskem referenčnem okviru.

6 Ibid.

7 Ibid.

8 <https://europass.cedefop.europa.eu/sl/resources/european-language-levels-cefr> [11. 6. 2016].

3 Kako poteka pouk?

Vsaka šola lahko samostojno odloči, kako bo potekal pouk v *Willkommensklasse*. Zaradi svobode pri ustanavljanju teh razredov so se na berlinskih osnovnih šolah razvili različni koncepti pouka in organizacije *Willkommensklasse*. V Berlinu so vse javne osnovne šole celodnevne, kar pomeni, da so otroci v šoli od osme do šestnajste ure. Po pouku učence sprejmejo vzgojitelji. Sledi skupno kosilo pod nadzorom vzgojiteljev, do šestnajste ure pa imajo otroci prosti čas, ki ga preživijo z različnimi aktivnostmi. Potek prostega časa načrtujejo in organizirajo vzgojitelji. To je čas, ko naj otroci ne bi pisali domačih nalog, temveč se družili z drugimi otroki na šoli, ustvarjali ročna dela, skupaj kuhali, obiskovali šolsko knjižnico in različne krožke ter veliko časa posvetili predvsem igri.

Obstajata dva koncepta *Willkommensklasse*. Koncept 1 je bolj zaprtega tipa, saj otroci obiskujejo pouk v *Willkommensklasse*, kjer morajo najprej usvojiti latinico, da bi lahko čim prej prešli v redne razrede. Upošteva se nasvet Senata za šolstvo o vključitvi otrok v pouk športne vzgoje, glasbe in umetnosti v redne razrede, tako da otroci dve do tri ure pouka na teden že obiskujejo v rednih razredih.

Koncept 2 je bolj odprtega tipa, saj gredo učenci že od samega začetka k pouku rednih razredov in obiskujejo *Willkommensklasse* kot spremljajoči tečaj nemščine. Nekatere šole imajo vsak dan dve uri učenja v *Willkommensklasse* in se nato razdelijo v redne razrede, v katerih so učenci do konca šolskega dneva, tudi v prostem času. Nekatere šole pa so se odločile, da imajo dva dni v tednu pouk v *Willkommensklasse*, ostale dni pa učenci obiskujejo pouk rednih razredov. Učitelji *Willkommensklasse* spremljajo učence pri pouku v rednih razredih, kjer jim pomagajo pri delu v razredu.

Seveda je treba oba koncepta kritično ovrednotiti.

Pri konceptu 1 opazamo, da se otroci *Willkommensklasse* težje odločajo za druženje z otroki iz rednih razredov in se tako večinoma družijo med seboj. Znotraj razreda tako nastajajo skupinice, sestavljene iz iste narodnosti oz. iz skupin, ki govorijo isti jezik. Ker se pogovarjajo samo v prvem jeziku, ne razvijajo potrebe po znanju nemščine, saj zanje ni nujno, da se pogovarjajo nemško. Na ta način se ne ustvarjajo stiki med različnimi skupinami oz. drugimi razredi. Posledično otroci tudi pri igri, kjer se v tem obdobju dogaja najintenzivnejše učenje tudi tujega jezika, ne uporabljajo nemščine. Drugi problem zaprtega tipa *Willkommensklasse* je, da je v razredu več travmatiziranih otrok. Posledice večje skupine otrok s travmatičnimi izkušnjami so motenje pouka, izredno agresivno vedenje do sošolcev in neupoštevanje pravil.

Dobra stran takšnega tipa razreda pa je, da imajo otroci več časa za navajanje na novo okolje, da šolo razumejo kot varen prostor, da se v šoli dobro počutijo ter da ne doživijo še dodatne frustracije, če pouku ne bi mogli slediti zaradi neznanja jezika ter ne razumeti učiteljevih navodil in strokovnih izrazov, ki se uporabljajo pri različnih predmetih. Počasi lahko spet razvijejo delovne navade, se navadijo uporabljati različne strategije reševanja problemov pri pouku, se počasi navajajo na koncentracijo pri pouku in se tako postopoma vživljajo v šolski vsakdan, ki so ga bili navajeni v preteklosti, a je bil za mesece ali leta zaradi vojne, pobega, diskriminacije ali političnega preganjanja prekinjen. Tako je prehod otrok v šolski vsakdanjik, od vpisa na šolo in obiskovanja *Willkommensklasse* do prehoda v redni razred, tekoč in brez dodatnih frustracij.

Pri konceptu 2, pri katerem otroci že od samega začetka obiskujejo redne razrede in je *Willkommensklasse* organiziran kot spremljajoči tečaj nemščine, se pri otrocih lahko pojavi dodaten šok, saj so preobremenjeni z učno snovjo, ker je ne razumejo. Dodatno jih frustrira, da ne morejo komunicirati s sovrstniki ter da ne razumejo učiteljevih navodil in besedišča. Prehod iz obdobja, ko otroci niso obiskovali šole, v nenaden prihod v novo šolo, kjer ničesar ne razumejo, je pretrd in prav nič tekoč. Če se otrokom že od samega začetka pouka omogoči obisk rednega razreda, to pomeni spodbujanje motivacije za uporabo nemščine. Otrok je primoran uporabljati nemški jezik, če želi slediti pouku in se družiti s sošolci. Prav tako je otrok bolj izpostavljen okolju, kjer se uporablja nemški jezik, saj so v razredu tudi otroci, ki so v Nemčiji odrasčali. Prednost takšnega koncepta je tudi pravilno usvajanje jezikovnih struktur.

4 Na kaj moramo biti pozorni pri pouku v *Willkommensklasse*?

V razredih *Willkommensklasse* je velika večina pripadnikov določene religije ali etnije. Svoje travmatične izkušnje so prinesli s seboj. Grozote so se jim trdno vtisnile v spomin in pridejo ponovno na dan tudi kasneje, ko so otroci že na varnem (Shah, 2015, 9). Otroci imajo nočne more in v vsakdanjiku lahko malenkosti, kot je močan pok, ki jih spominja na strel orožja, izzovejo spomine na vse prestalo. V takšnih trenutkih se nam otroci zdijo odsotni, strmijo predse v prazno in se prestrašijo, če jih nagovorimo. Po besedah Hanne Shah⁹ pa vsak strašen doživljaj ne vodi v travmo, veliko otrok »samo žaluje« (Shah, 2015, 10). Dodaten stres za otroke je domotožje, to, da so zapustili družino in prijatelje ter da sedaj bivajo v tuji državi, s tujo kulturo, tujim jezikom in morda tudi v revščini. Učitelji in drugo pedagoško osebje si mora prizadevati vsakemu otroku dati občutek sprejetosti, izraziti razumevanje, jim pokazati, da so dobrodošli,

9 Hanne Shah dela v Zentrum für Trauma- und Konfliktmanagement (ZTK) GmbH v Kölnu.

ter jim omogočiti stabilnost in strukturo. Stabilnost in struktura sta za te otroke zelo pomembni, zato moramo uvesti jasna pravila ter ustvariti pravila in rituale, ki se jih morajo dosledno držati vsi na šoli. Jasna pravila namreč učencem nudijo nekakšno zavetje pred ponovno izgubo stabilnosti. Prav tako učencev ne smemo preobremeniti s preveliko možnostjo izbire, saj ni v navadi njihove kulture, da se jih sprašuje po mnenju, tako da so zaradi nenehnega izražanja svojih želja zmedeni in negotovi (Shah, 2015, 25).

5 Z migracijo pogojene spremembe didaktičnega in pedagoškega vidika učenja

Otroci v *Willkommensklasse* se nemščino učijo kot drugi jezik, kar je drugače, kot če bi se je učili kot tuji jezik, saj se je učijo in jo uporabljajo v nemško govorečem okolju (Rösch, 2015, 10). Nemčija od šestdesetih let dalje, ko so v državo prišli t. i. *Gastarbeiterji*, velja za državo, v katero se priseljujejo migranti. V Nemčiji je vsak peti prebivalec migrant ali ima enega starša, ki je tujec.¹⁰ Zato je tema »nemški jezik kot drugi jezik« zelo aktualna na vseh področjih šolanja, od vrtca do poučevanja odraslih. Za šolstvo so zadolžene posamezne zvezne dežele. Sicer je shema šolskega sistema v Nemčiji skoraj povsod poenotena, vendar znotraj posameznih zveznih dežel najdemo tudi razlike v šolskih sistemih, saj je šolski sistem federalno urejen, kar pomeni, da imajo zvezne dežele na primer proste roke pri oblikovanju šolskega kurikula.¹¹

V Berlinu so zaradi velikega števila otrok migrantov na Senatu za šolstvo, glede na potrebe po učenju nemščine, sestavili Okvirni učni načrt za nemščino kot drugi/tuji jezik.¹² Ta naj bi se na šolah uporabljal pri vseh oblikah dopolnilnega pouka nemškega jezika.¹³ Cilj okvirnega načrta je intenzivno vključevanje otrok migrantov v šolski sistem ter usvojitev nemščine na ravni, ki bi migrantskim otrokom omogočila uspešno šolanje oz. uspešen zaključek šole.

Na berlinskih šolah otroke spodbujajo z individualnimi učnimi urami ali urami v majhnih skupinah dopolnilnega pouka nemščine, kjer upoštevajo Okvirni učni načrt za nemščino kot drugi jezik. Kot pozitivna za ta namen se je pokazala uvedba

10 <http://www.berlin-institut.org/online-handbuchdemografie/bevoelkerungspolitik/deutschland/deutschlands-integrationspolitik.html> [18. 6. 2016].

11 <https://www.bmbf.de/de/bildung-im-schulalter-68.html> [13. 7. 2016].

12 http://www.berlin.de/imperia/md/content/sen-bildung/schulorganisation/lehrplaene/rlp_daz.pdf?st&rt&ts=1450262874&file=rlp_daz.pdf [18. 6. 2016].

13 http://www.berlin.de/imperia/md/content/sen-bildung/schulorganisation/lehrplaene/rlp_daz.pdf?st&rt&ts=1450262874&file=rlp_daz.pdf, str. 15 [18. 6. 2016].

celodnevne šole na vseh osnovnih šolah v Berlinu. Celodnevne šole omogočajo, da se učenci več kot polovico dneva gibljejo v prostoru, kjer slišijo in aktivno uporabljajo nemški jezik. Vsekakor pa je vredno poudariti, da lahko tudi obiskovanje vrtca odigra pomembno vlogo. Otrokom z obiskom vrtca nudijo zgodnje učenje drugega jezika, saj se otrok giblje in igra v nemško govorečem okolju.¹⁴ Tudi t. i. bralni botri lahko pri dopolnilnem pouku nemščine veliko prispevajo k usvajanju nemščine. Na šoli individualno vodijo ure dopolnilnega pouka nemščine. To so prostovoljci, največkrat upokojeni učitelji, ki želijo tudi po upokojitvi slediti svojemu poslanstvu in še naprej aktivno pomagati pri izobraževanju otrok. Bralne botre največkrat na šolo posredujejo izobraževalna društva, bralni boter pa s šolo sklene pogodbo o bralnem botrstvu. Vsak razred lahko ima bralnega botra (če jih je le dovolj),¹⁵ ta pa v dogovoru z razrednim učiteljem pride na šolo in skupaj z učencem bere knjige, se z njim pogovarja o vsebini in mu tako pomaga pri razvijanju jezikovne kompetence.

6 Učne oblike in metode poučevanja v *Willkommensklasse*

Pri pouku v *Willkommensklasse* se uporabljajo že znane učne oblike, kot so frontalni pouk, individualna oblika dela, delo v parih in delo v skupini. Uporaba različnih metod učenja je pri učenju nemščine kot drugega jezika, tako kot pri učenju nemščine kot tujega jezika, zelo zaželeno in nujna. Vsekakor je pomembno, da učno snov podpremo z vizualnim in slušnim gradivom ter pri tem pri otrocih spodbujamo čim bolj aktivno uporabo nemščine. Aktivnost otrok naj bo konkretna, tudi z različnimi igralnimi dejavnostmi, kot je npr. igra vlog, saj tako spodbujamo tudi učenčevo notranjo motivacijo in pripomoremo k boljši zapomnitvi učne snovi. Razvijati je treba vse jezikovne zmožnosti: branje in bralno razumevanje, poslušanje in slušno razumevanje, pisanje in pisno sporočanje in sporazumevanje ter govor in govorno sporočanje in sporazumevanje (Rösch, 2015, 25).

V *Willkommensklasse* se pojavi še dodaten izziv, saj učitelji in učenci nimajo istega prvega jezika. Zato sta pri razlagi učne snovi zelo pomembni govorica telesa in uporaba vizualno podprtega gradiva. Zaradi razlike v letih se pri učencih še posebej pozna razlika v zmožnosti razumevanja učne snovi in uporaba učnih strategij. Zato je potrebna notranja diferenciacija, ki zagotovi, da lahko vsak otrok primerno rešuje dane naloge, saj so te prilagojene njegovim zmožnostim in posebnostim. To pomeni, da učencem pripravimo učne vsebine glede na zmožnosti ter prilagodimo pouk

14 <http://www.laendermonitor.de/uebersicht-grafiken/indikator-5-familiaere-sprachpraxis/indikator/8/indcat/5/indsubcat/2/index.nc.html> [18. 6. 2016].

15 Standard je en boter, ki naenkrat dela z enim otrokom.

nemščine tako v fazah načrtovanja kot organizacije in izvedbe pouka.¹⁶ V nemškem šolskem okolju, še posebej na osnovnih šolah, je vloga staršev zelo pomembna. Običaj je, da starši pridejo na roditeljske sestanke in h govorilnim uram, da pomagajo pri različnih šolskih prireditvah in da z otroki doma ponavljajo šolsko snov. Odgovorni so za to, da imajo otroci šolske zvezke, peresnico, barvice in druge šolske potrebščine. Do staršev begunskih otrok morajo biti učitelji potrpežljivi in jih morajo razumeti, da tudi njim v novi državi, kjer ne znajo jezika ter ne poznajo kulturnega in socialnega okolja, po vsem, kar so na poti do zelene države pretrpeli, ni lahko. Vsekakor je za otroke in starše situacija, v kateri so se znašli, težka. Zanje je nova država, kjer prebivajo, povsem drugačna, glede na to, česa so bili vajeni. Večina beguncev prihaja iz arabskih dežel, in ko pridejo v Evropo, se morajo najprej navaditi na drugačen politični sistem, drugačno vreme, drugačno kulturo itd. Za večino beguncev je osrednja veroizpoved islam. Zato ni nenavadno, če se otroci pri pouku, kjer na primer obravnavajo živali na kmetiji, zgražajo nad prašiči. Za muslimane je prašič nečista žival in svinjsko meso je tabu. Zato na berlinskih šolah zaradi velikega števila otrok migrantov in beguncev vedno nudijo še dodatno glavno jed (ki ne vsebuje svinjskega mesa) ali pa jedi s svinjskim mesom sploh ne strežejo.¹⁷

Venomer lahko pride do nesporazumov oz. nesoglasij, ker so v razredu oz. na celotni šoli otroci in učitelji različnih kultur, zato se morajo vsi držati šolskega reda, da se lahko nesporazumi ustrezno rešijo. V Berlinu delujejo različne organizacije, ki šolam pomagajo pri premostitvi težav, ki jih prinaša multikulturalnost.

Za lažjo premostitev razlik v kulturah, za pomoč staršem migrantov na šolah in za lažjo integracijo otrok so v Berlinu ustanovili projekt »*Kiezmütter für Mitte*«. ¹⁸ *Kiezmütter* so matere iz regije, so migrantke in govorijo različne jezike. *Kiezmütter* starše seznanjajo z različnimi temami, kot na primer o otrokovem razvoju, izobrazbi, vzgoji, zdravju, o lokalni infrastrukturi in o možnostih v posamezni regiji. Projekt naj bi starše migrante spodbudil k aktivni podpori ter spremljanju otrokovega razvoja in izobraževanja. Družinam in šolam so *Kiezmütter* v veliko pomoč, saj govorijo materni jezik staršev in nemški jezik ter so usposobljene za opravljanje socialnega dela na šolah, to pa seveda poteka v sodelovanju s socialnimi delavci, učitelji in različnimi organizacijami v regiji.¹⁹

16 http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_nemscina.pdf, str. 39 [18. 6. 2016].

17 <http://www.tagesspiegel.de/berlin/essen-in-schulen-und-kantinen-in-berlin-ist-schweinefleisch-kein-lieblingsessen/13044258.html> [13. 7. 2016].

18 *Kiezmütter für Mitte*, to so matere iz regije, ki sodelujejo s šolami v regiji Mitte v Berlinu.

19 <http://www.kiezmuetter-fuer-mitte.de/node/1> [13. 7. 2016].

7 Pogled v prihodnost

Z zaprtjem t. i. balkanske poti in dogovorom Evropske unije s Turčijo o vračanju t. i. neregularnih migrantov se je število novih beguncev na poti v Evropo zmanjšalo. Kriza v Siriji in vse posledice, ki jih je prinesla, pa so vsaj navidezno rešene. Vsaj takšen je trenutni občutek, saj nas mediji ne obveščajo več tako goreče o prihodu novih beguncev, kot so nas obveščali še pred nekaj meseci. V Nemčiji so z ustanavljanjem *Willkommensklasse* vsaj začasno rešili problem velikega števila na novo prispelih otrok brez znanja nemškega jezika na nemške šole in vključitev otrok v šolski sistem. Ali je bila rešitev ustanavljanja *Willkommensklasse* prava oz. učinkovita, pa bo pokazala prihodnost. Vsekakor pa se bomo morali v Evropski skupnosti še bolj posvetiti temi migracij in najti nove načine, kako se prilagoditi spremembam, ki jih prinaša migracija, oz. nove izzive reševati in graditi na izkušnjah. Politični svet in že uveljavljene politične stranke bodo morale najti rešitve, kako ljudem, ki prispejo v Evropo, omogočiti dostojanstveno in hitrejšo vključitev v družbo, pri tem pa ne pozabiti na pogoje oz. dolžnosti (usvojiti jezik, se izobraževati za vrnitev na delovni trg itd.), ki jih morajo novopriseljeni ljudje izpolnjevati oz. uresničevati, saj so ti nujno potrebni za uspešno integracijo. Tako populistične stranke s svojimi parolami, neprijaznimi do tujcev, ne bi imele možnosti pridobivati podpore pri prebivalcih Evrope.

Literatura

- Abgeordnetenhaus Berlin Parlamentsdokumentation, „Willkommensklassen“ an Berliner Schulen (VI) – Aktuelle Zahlen zum Schulhalbjahr 2015/16, Drucksache 17/18132, str. 1, <http://pardok.parlament-berlin.de/starweb/AHAB/servlet.starweb?path=AHAB/lisshfl.web&id=ahabwebdokfl&format=WEBVORGAFL&search=ID%3DV-269873> [11. 6. 2016].
- Berlin Institut, Deutschlands Integrationspolitik, <http://www.berlin-institut.org/online-handbuchdemografie/bevoelkerungspolitik/deutschland/deutschlands-integrationspolitik.html> [18. 6. 2016].
- Bertelsmann Stiftung, Ländermonitor Frühkindliche Bildungssysteme, <http://www.laendermonitor.de/uebersicht-grafiken/indikator-5-familiaere-sprachpraxis/indikator/8/indcat/5/indsubcat/2/index.nc.html> [18. 6. 2016].
- Bundesamt für Migration und Flüchtlinge, Aktuelle Zahlen zu Asyl, str. 4, http://www.bamf.de/SharedDocs/Anlagen/DE/Downloads/Infothek/Statistik/Asyl/aktuelle-zahlen-zu-asyl-mai-2016.pdf?__blob=publicationFile [11. 6. 2016].

- Bundesministerium des Inneren, Mehr Asylanträge in Deutschland als jemals zuvor, <http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/2016/01/asylantraege-dezember-2015.html> [11. 6. 2016].
- Bundesministerium für Bildung und Forschung, Bildung im Schulalter, <https://www.bmbf.de/de/bildung-im-schulalter-68.html> [13. 7. 2016].
- Der Tagesspiegel, In Berlin ist Schweinefleisch kein Lieblingsessen, <http://www.tagesspiegel.de/berlin/essen-in-schulen-und-kantinen-in-berlin-ist-schweinefleisch-kein-lieblingsessen/13044258.html> [13. 7. 2016].
- Europass, Evropske stopnje – samoocenjevalna lestvica, str. 1, <https://europass.cedefop.europa.eu/sl/resources/european-language-levels-cefr> [11. 6. 2016].
- Kiezmütter für Mitte, <http://www.kiezmuetter-fuer-mitte.de/node/1> [13. 7. 2016].
- March, A. *Leitfaden zur Integration von neu zugewanderten Kindern und Jugendlichen in die Kindertagesförderung und die Schule*, Senatsverwaltung für Bildung Jugend und Wissenschaft, Berlin 2016.
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Nemščina učni načrt 2016 za osnovno šolo, str. 39, http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_nemscina.pdf [18. 6. 2016].
- Nov nemški integracijski zakon naj bi beguncem olajšal dostop do trga dela, <https://www.sta.si/2267014/nov-nemski-integracijski-zakon-naj-bi-beguncem-olajsal-dostop-do-trga-dela> [12. 6. 2016].
- Rackles, M., strokovni posvet učiteljic in učiteljev Willkommensklasse, 6. 6. 2016 (neobj.).
- Rösch, H. in dr., *Deutsch als Zweitsprache*, Braunschweig 2015.
- Shah, H., *Flüchtlingskinder und jugendliche Flüchtling in Schulen, Kindergärten und Freizeiteinrichtungen*, Stuttgart 2015.
- Senatsverwaltung für Bildung, Jugend und Sport Berlin, Rahmenplan für Unterricht und Erziehung in der Berliner Schule, http://www.berlin.de/imperia/md/content/sen-bildung/schulorganisation/lehrplaene/rlp_daz.pdf?start&ts=1450262874&file=rlp_daz.pdf [18. 6. 2016].
- UNHCR, Eine Million Schutzsuchende flohen 2015 nach Europa, <http://www.unhcr.de/home/artikel/45c365d4cb701b830e14fc0216967e5d/eine-million-fluechtlinge-und-migranten-flohen-2015-nach-europa.html> [11. 6. 2016].

Zala Bojović

Poučevanje otrok migrantov in beguncev

Ključne besede: otroci, dijaki, *Willkommensklasse*, didaktika in pedagogika pri usvajanju nemškega jezika, Berlin, opismenjevanje, travmatiziranost

Članek se osredotoča na problematiko vključevanja begunskih in migrantskih otrok brez znanja nemškega jezika v nemški šolski sistem. Obravnava in skuša odgovoriti na vprašanje, kako otroke najhitreje vključiti v šolski vsakdanjik in pri tem najti najučinkovitejši model vključevanja. Osredotoča se na vključevanje otrok v berlinske šole in poskuša predstaviti v praksi preizkušene možnosti vključevanja. Podrobno je razloženo in predstavljeno delovanje v *Willkommensklasse*, predstavljene so tudi posebnosti takšnega razreda. Razložena in ovrednotena sta dva koncepta *Willkommensklasse*, ki sta se razvila v praksi.

Zala Bojović

Teaching the Children of Migrants and Refugees

Keywords: children, students, *Willkommensklasse*, didactics and pedagogy in learning the German language, Berlin, literacy, trauma

This article focuses on the problematic subject of how to integrate refugee and migrant children who lack German language skills into the German school system. I centre on the integration of children into the school routine in Berlin and try to demonstrate what is, empirically, the most efficient model of integration. I describe in detail the model of the *Willkommensklasse* – its meaning, organization, and activity – as well as the two different concepts of *Willkommensklasse* that are formed in practice in the schools of Berlin. A *Willkommensklasse* is a class for children who do not have any German language skills, and it seeks to provide instruction in German that will move them to a level that will allow the children to take part in regular classes.